

ТЕРОРИЗАМ И ПОЛИТИЧКИ ДЕЛИКТИ У ИСТОРИЈСКОМ И САВРЕМЕНОМ КОНТЕКСТУ

УДК 323.285(=18)
DOI: 10.5937/spm88-54494
Оригинални научни рад

Српска политичка мисао
број 6/2024.
Vol. 88
стр. 79-99

Зоран Петровић*

*Факултет за међународну политику и безбедност,
Универзитет УНИОН – Никола Тесла*

Виолета Рашковић Таловић**

*Факултет за међународну политику и безбедност,
Универзитет УНИОН – Никола Тесла*

ПОЛИТИЧКО-БЕЗБЕДНОСНЕ РЕФЛЕКСИЈЕ АЛБАНСКОГ ТЕРОРИЗМА НА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ***

Сажетак

Комплекс проблема у дугој историји српско-албанских односа доказ је сложености историје Балкана. Историјски гледано, два суседна народа на Балкану, српски и албански, нису превазишли своје несугласице и сукобе и са њима су ушли у 21. век. Кроз призму схватања и разумевања политичко-безбедносне ситуације на Косову и Метохији, у раду се истиче значај објективног сагледавања развоја српско-албанских односа кроз историју и

* Имејл адреса: zoranpetrovic197950@gmail.com; ORCID: 0009-0000-3304-8308.

** Имејл адреса: violeta-talovich@mail.ru; ORCID: 0009-0009-7518-8603.

*** Чланак је резултат рада на пројекту Војне академије Универзитета одбране у Београду: „Вредносне оријентације и однос према традицији кадета Војне академије”, ВА/ДХ/1/24-26.

утврђивања правих разлога, захтева и поступака Албанаца на Косову и Метохији. Аутори настоје да дескриптивно прикажу и компаративно анализирају распрострањеност албанског тероризма и последице његовог деловања на простору Косова и Метохије, а све у контексту угрожености безбедности Републике Србије и живота људи на простору КиМ. Анализа и синтеза, класични метод испитивања, компаративни метод, техника усмереног интервјуа и научног разговора, неки су од метода коришћених у раду. Циљ аутора је да укажу на чињеницу да је албански тероризам инициран апетитима остваривања политичког циља, идеје о стварању тзв. Велике Албаније. Као такав, албански тероризам се, у овом моменту мора схватити као највиши облик угрожавања безбедности Републике Србије као целине.

Кључне речи: политика, политичко насиље, безбедност, тероризам, албански екстремизам, српско-албански односи

УВОД

Савремени безбедносни ризици, изазови и претње по државу, последица су насталих друштвених промена. „Крај 20. и почетак 21. века је у значајној мери обележило политичко насиље на глобалном нивоу. У том смислу је од изузетног значаја охрабривати и иницирати сва она деловања на пољу науке која имају за циљ да се супротставе овом опасном и насилном деловању моћних и великих држава” (Stojadinović 2015, 92). Историјски феномен који настаје још у периоду Другог светског рата и првог радикалног испољавања национализма, тероризам, као метод политичке борбе не представља инхерентну појаву савременог доба (Ђорић 2011, 422). Насиље је старо колико и човек, што нас упућује на закључак да је политичко насиље старо колико и политика. „Као динамичка друштвена категорија политичко насиље није ништа друго до врста политичког чина, односно активности. Док је друштвено насиље могуће означити као спој рационалног и ирационалног у неодређеној сразмери, политичко насиље је телеолошка (сврховитост целисходност) делатност, односно активност у којој свест, рационални момент, треба да претежу над ирационалним” (Гаџиновић 2008, 1). Политичко насиље укључује

многе радње које нарушавају основна права човека, посебно права на живот, слободу.

Сама политичка делатност као таква, нам се често појављује као једна врста субверзивне делатности, и то субверзије која има вишеструке димензије појављивања. Професор Симеуновић је одређује као реализацију стратешких и тактичких циљева у сврху продора и максимизирања глобалних, идеолошких, економских, културних и других образаца којима се настоји извршити парцијална или целокупна промена начина живљења и битних политичких и друштвених усмерења неког друштва (Simeunović 1989, 134).

Као сложене облике субверзивне политичке делатности, политичког насиља, издвајамо тероризам и екстремизам. „Екстремизам се у политици обично испољава у два вида: као заговарање екстремно обликованих политичких циљева нормалним методама (...) или пак, као заговарање или покушај реализације социјално прихватљивих као нормалних политичких циљева коришћењем драстичних и социјално неприхватљивих метода” (Simeunović 2009, 25). Термин „екстремизам” се најчешће користи када се говори о изопачености политичких норми и када говоримо о неком виду кршења демократских процедура. „Компарацијом екстремизма и тероризма долазимо до закључка да је њихова демаркациона линија раздвајања сфера политичности. Наиме, док екстремизам као појава егзистира не само у пољу политике, већ и у спорту, религији и сл, тероризам је увек политичка појава. Оно што му даје карактер политичког феномена јесу политички мотив и политички циљеви” (Ђогић 2011, 422).

Политичке рефлексije, мотиви и циљеви који настају као резултат једностраних политичких потеза политичара са простора Косова и Метохије годинама уназад, као извориште највећих безбедносних претњи у Републици Србији – од нарушавања територијалног интегритета, сепаратизма, оружане побуне, до екстремизма, тероризма и организованог криминала – на пиједестал стављају управо простор Косова и Метохије (Barišić 2024). Тежина овог питања огледа се у чињеници да је нормализација односа са привременим органима у Приштини, не само неопходност за Србију, већ и вид условљавања њеног напретка у процесу прикључења Европској унији, које представља врло важан део Заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ и националних спољних политика појединих њених чланица – посебно Немачке (Stojiljković 2010, 56).

Међутим, очигледна је контрадикторност између највеће претње безбедности Републике Србије, тј. противправног једностраног проглашења независности Косова и Метохије и истовременог залагања за „политику безбедности, засновану на мултилатералном и интегралном приступу, којим се афирмише концепт кооперативне безбедности”.

ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ ТЕРОРИЗМА

Данас у свету нема државе која у већој или мањој мери није изложена различитим облицима тероризма, мотивисаног различитим идејама и хтењима, а кога спроводе разнородне групе, организације и покрети. Терористичке активности с краја 20. века и почетком 21. века, јасно су указале да је тероризам постао проблем број један човечанства, а посебно после 11. септембра 2001. године (након терористичких напада на САД), од када је постао глобални проблем и претња човечанству, који угрожава мир, безбедност и напредак, не само појединих режима и држава, већ и читавих народа и региона. Одмах после терористичких аката почињених у САД 11. септембра 2001. године Међународна заједница је реаговала како на глобалном плану (UNSC, S/RES/1368)¹, тако и кроз регионалне организације (Европска унија, ОЕБС (видети: Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju [OEBS] 2014), Савет Европе).

Тероризам као појам и појава, предмет је стручних и научних расправа, првенствено када је реч о врстама и узроцима његовог настанка. Чињеница да је тероризам обележио готово половину 20. века и наставио да се манифестује и у 21. веку, без смањења интензитета, напротив, мењајући појавне облике и начине деловања и реализације терористичких аката, није довела, и поред константног настојања струке, до јединствене дефиниције и сагласности око појмовног одређења и прецизног дефинисања тероризма. Последице тога су нове дефиниције, у којима се наглашавају различити аспекти тероризма, па се може закључити да је тероризам: „Организована

¹ Уједињене нације су 12. септембра 2001. године усвојиле резолуције ГС 56/1 и СБ 1368, којима су снажно осуђени ови акти и за које је речено да представљају претњу међународном миру и безбедности. Савет безбедности је 28.09.2001. године једногласно усвојио једногласно усвојио резолуцију 1373 о проблему међународног тероризма. Резолуција поред осуде конкретних акција, садржи и мере за свеобухватнији приступ борби против међународног тероризма.

примена насиља од стране политички мотивисаних извршилаца (појединачно или групно), који су одлучили да кроз страх, зебњу, дефетизам и панику, намећу своју вољу органима и грађанима” (Gaćinović 1994, 27; 36).

У међународним оквирима тероризам се дефинише као сет забрањених активности које дефинише међународно право, и које су по правилу усмерене према појединцу, групи или држави, чији су извршиоци политички мотивисани (појединци, терористичке групе или држава) и одлучни да кроз страх, зебњу, дефетизам и панику намећу своју вољу нарушавајући тако основна људска права и слободе грађана, као и стабилност међународне заједнице. Ради потпуног дефинисања појма тероризам неопходно је напоменути да је појам „терор” настао од латинске речи „*terror*” што значи страх, ужас, задавање страха или примена насиља све до физичког уништења у политичком смислу, чак и најокрутнијим средствима. Тако носиоци тероризма и терора данас, у складу са начелом „*иза нас на десетине убијених, осакаћених, киднапованих, а испред нас на стотине хиљада и милиона застрашених*” (Mijalkovski 2004, 5), успевају да код преживелих изазову висок степен страха, а код својих чланова илузију о стварању пројектованог циља. Војин Димитријевић (Dimitrijević 1982, 122; 1985, 111) тероризам одређује на основу неколико елемената, односно сматра да тероризам везују следеће карактеристике: *политичка природа, изазивање страха код противника, утицај на ширу околину и неморалност тероризма*, а да се појам терор употребљава у двојаком смислу, односно као метод владања и као метод борбе против власти.

Са аспекта политике тероризам представља примену политички мотивисаног насиља од стране појединца или организоване групе, са циљем наметања политичких идеја, насилне промене власти или остваривања других политичких циљева, различитих од циљева и политике актуелне власти.

Упркос чињеници да у науци постоје различити приступи, дефиниције и одређења појма и појаве тероризма, његова распрострањеност је све већа, све је израженији и неселективнији, изазивајући као такав, последице које не познају границе.

У прављењу дефиниционог оквира тероризма анализом је утврђено да у светској теорији обитава око триста дефиниција, и да су у већој или у мањој мери заступљени следећи појмови: *отмица, уцене, претња силом, психо-физичко злостављање, атентати,*

саботаже, појединачна и масовна политичка убиства и др. При чему се интенција испољавања чешћа над невиним жртвама него над сталним и потенцијалним противницима. Из дефиниција издвојени су елементи који се понављају: *насиље, сила (појављује се у 83,5% дефиниција), политичко насиље (65%), страх (51%), претње (47%), психолошки ефекти (41%), разлике између мета и жртва (Savić, 2004, 658).*

Како би свеобухватније сагледали све аспекте тероризма навешћемо неколико дефиниција различитих аутора.

„Тероризам је акт физичког насиља, чији је предмет изабран тако да изазива јаке психичке реакције, у првом реду страх ширег круга људи, у нади да ће оне помоћи да се одржи или промени понашање које је важно за постизање политичког циља” (Dimitrijević 1982, 122).

Милан Пашански, је вишеслојну појаву тероризма покушао да дефинише употребом посредног метода, односно издвајањем „[једанаест] конститутивних елемената и то: политички мотивисана намера, организованост, последице терористичког акта, вољни однос терориста, средстава, безобзирност и изузетна суровост, разноликост и велики број мета, економичност извођења терористичких аката, комуникативност, велики публицитет и његови носиоци – недржавни и државни субјекти” (Pašanski 1987, 35–40). „Тероризам се може тумачити или посматрати као метод којим одређена организована група или јединка, покушавају остварити своје циљеве системском применом насиља. Тиме се тероризам не разликује само од терора државе, него и од насиља масе или масовне побуне” (Goodwin 2006, 2027).

Анализом наведених дефиниција може се закључити да све оне тероризам сматрају видом насиља који је у функцији остваривања политичких циљева.

Основне изворе савременог тероризма многи аутори налазе у нагомиланим и дубоким друштвеним, економским, етичким, верским и политичким противречностима и нежељеним друштвеним условима (променама) које заговорници терористичких метода покушавају променити по сваку цену, не осврћући се притом на кршење људских права и слобода или интересе других људи, тако да су циљеви тероризма најчешће усмерени на:

– промену и освајање власти,

- стицање националне независности (политичка аутономија) или отцепљење дела државне територије и припајања те територије другој држави, интернационализација постојећег сукоба,
- наношење економске или друге штете држави према којој су усмерени терористички напади.

У најопштијем смислу, тероризам је примена или претња примене, најчешће, свирепог насиља ради уливања страха како према циљној групи која је мета напада, тако и код шире популације грађана са циљем наметања своје политичке воље држави и друштву.

КАРАКТЕРИСТИКЕ ТЕРОРИЗМА

Савремени тероризам као феномен има низ специфичности које произилазе из разноврсних облика испољавања, а које карактерише организованост, бруталност и нехуманост. Разноврсни облици тероризма захтевају уважавање разноврсних критеријума да би прецизно формулисали заједничке карактеристике овог специфичног насиља. Тероризам карактерише насиље путем кога терористи настоје да победе противника противно законима вођења рата. Најчешће га осликава напад на недужне цивиле (Мижалковски 2004, 6–16).

Бројни аутори истичу различите карактеристике тероризма, као једног од највећих безбедносних изазова савременог човека и друштва.

Према професору Мијалковском, терористички акт карактеришу неколико међусобно повезаних обележја: противзаконитост, неморалност, колективност, окрутност, фанатизованост, ирационалност, непредвидљивост, тајновитост и трагична отвореност (Мижалковски 2004, 18). Међународно право сваки терористички акт одређује као противан закону, па са тим у вези и свака појединачна држава у међународном систему у свом Уставу забрањује тероризам као метод борбе. Када говоримо о неморалности, није потребно наглашавати да је сваки терористички чин неморалан сам по себи. Неморалност је, у највећој могућој мери својствен албанским терористима (Мижалковски 2003, 13).

Савремени тероризам карактерише сложеност односа и организацијске структуре. Потреба за постизањем ефекта импозантности намеће потребу за сложеном и детаљном организацијом. Изазивање страха и панике, разарања великог

обима, подстакнута су готово увек неком врстом идеолошких убеђења, фанатизмом одређене врсте, обележеног одсуством емпатије и толеранције за жртве агресивног чина. Како би постигли зацртани циљ, терористи неретко постављају ирационалне, нереалне ултиматуме које упућују посредно жртви. Као једини могући начин остваривања циљева, прибегавање насиљу се оправдава као такво, односно подводи се под „ослободилачки рат”, борбу против „диктаторског режима” и слично. Треба напоменути да постоји својеврсна „предност” терориста у односу на антитерористичке снаге. Акт насиља може бити изведен било када и било где, јер процену и одлуку о времену и месту узвођења терористичког акта доносе терористи.²

„Тероризам и његов појам је једно од оних питања које свако може да схвати на први поглед, али које, ако се темељно испита, открива сазнање да није тако лако, како се веровало приликом првог прилажења проблему” (Јаковљевић 1997, 25).

Катарина Томашевски под појмом тероризма подразумева „различите акте насиља и угрожавања људских права и људских живота, као и јавних, односно заједничких и индивидуалних добара” (Томашевски 1983, 13–22).

Џон Такра, сматра да се ради о „апстрактном феномену који не поседује реалну суштину која се може открити и описати” (Thackrah, 2004).

Шмид (*Jongman Schmid*) је конструисао дефиницију од 200 речи чије основне елементе издваја симболичне или случајне жртве, планирање унапред, недостатак прихватљивих моралних начела, особине самих организација, методологију и понављање операција, потребу за привлачењем пажње, употребу страха и политичке захтеве (Schmid 1988).

Тероризам албанских екстремиста, метод и облици деловања

Комплексност проблема у дугој историји српско-албанских односа је само доказ сложености историје Балкана. Историјски гледано, два суседна народа на Балкану, српски и албански, још увек

² Непосредно после терористичких напада на САД, у којима је страдало око 3.000 људи, амерички званичници су нагостили могућност да одговорност за нападе на САД сносе обавештајци, јер нису открили и онемогућили нападаче.

нису превазишли своје несугласице и сукобе и са њима су ушли у XXI век. Српски и албански народ живе у пет балканских држава.³ Ради схватања и разумевања ситуације, битно је објективно сагледати развој српско-албанских односа кроз историју и утврдити праве разлоге, захтеве и поступке Албанаца ради остваривања циљева, а на рачун и штету српског народа и државе Србије.

Оружана побуна албанских екстремиста отпочиње 22. јануара 1990. године извођењем терористичких акција и иста бива убрзо угушена. Међутим, ови догађаји су утицали да албански екстремисти у наредном периоду отпочну са припремом оружаног насиља како би на тај начин скренули пажњу међународне јавности и битних субјеката међународне заједнице.

„После периода санкција почетком деведесетих година прошлог века, рата у окружењу и великих економско-социјалних проблема, Србија се већ крајем 1997. године озбиљно суочила са проблемом тероризма. Сепаратистичке тежње косовских Албанаца испољавале су се најпре кроз протесте, али са све већим притиском на српско и неалбанско становништво да се исели” (Džurić-Atanasievski i Draganović 2012, 215).

Прве оружане групе тзв. ОВК на подручју Дренице предводио је Адем Јашари који је 28. фебруара 1998. године извршио оружани напад на патролу МУП-а у селу Ликошане код Глоговца. Овај напад најавио је слична деловања на Косову и Метохији. Карактеристике напада извођених 1998. године значиле су брзо повлачење и нестајање актера терористичких напада. Каснији напади служили су за циљ да представе терористе као „праву војску” које је способна за успешно извођење напада различитих обима и интензитета.

У јулу 1998. године дејства албанских екстремиста била су подигнута на виши ниво, када су успели да остваре контролу над око половине подручја Косова и Метохије, као и да ометају и онемогуће комуникацију (Simović i Karanović, 2004).

Физичко насиље над цивилним становништвом

Цивилно српско становништво на КиМ много година уназад изложено је константним нападима од стране албанских терориста и екстремиста. Сваки појединачни напад на децу, старије људе или

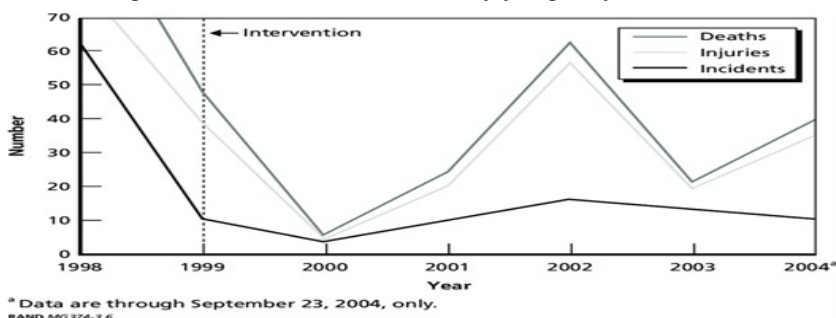
³ Срби живе у Хрватској, БиХ, Северној Македонији, Србији и Црној Гори, а Албанци у Албанији, Србији, Црној Гори, Северној Македонији и Грчкој.

обичне грађане, имао је за циљ да се живот српском становништву учини неподношљивим, циљ да сваки појединац треба да има на уму да у било које време и без икаквог повода може бити мета напада без преседана. О тим зверствима говоре српска стратишта у селима Клечка, Глођане код Дечана и Ретимље код Ораховца (Simović i Karanović, 2004).

„Још седамдесетих година у покрајини су постојале илегалне организације које су временом прерасле у терористичке групе. Народни покрет Косова, основан фебруара 1982. године у Немачкој, залагао се за свенационално уједињење у једну албанску државу. Из Народног покрета Косова настало је језгро Ослободилачке војске Косова. Од 1991. године до краја 1997. године албански терористи су извели 134 акта насиља” (Djurić-Atanasievski i Draganović 2012, 216).

Албански терористи су применом физичког насиља над српским и другим неалбанским становништвом имали за циљ да натерају српско државно руководство да пренесе надлежност државе Србије албанским сепаратистима, да разбије територијалну целовитост и промени уставне одредбе.

Шема 1: Криминална делатност на Косову у периоду 1998–2004. године

Извор: Jones *et al.* 2005

Како би остварили своје пројектоване политичке циљеве албански екстремисти и терористи континуирано су примењивали принуду, одмазду и сејали страх. Оваква стратегија се наставља и дан-данас.

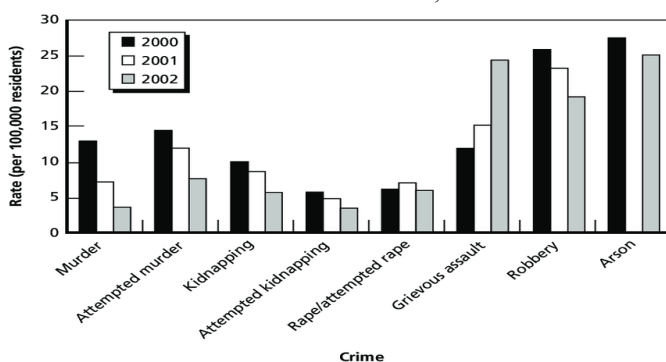
Неоружани облици албанског тероризма

Пропагандна делатност: Информативно-пропагандна делатност је активност од веома великог значаја у презентацији циљева и реализованих аката албанских терориста. Вође пропагандне делатности свим силама настоје да домаћој и светској јавности представе свој програм као једини исправан, реално достижан и нужан, услед угрожености властите позиције. „Према албанском становништву ОВК је водила интензивну пропаганду која је позивала, али и претила онима који нису хтели да се придруже ОВК. Према неким подацима, ОВК је у мају имала око 1.200 чланова да би у јулу тај број нарастао до 25.000 људи” (Djurić-Atanasievski i Draganović 2012, 218).

Обавештајно-безбедносна делатност: Обавештајно-безбедносна делатност албанских екстремиста и терориста представља кључни чинилац у прикупљању података и извођењу насилних аката. Као таква, она је усклађена и потпуно контролисана, обједињена са безбедносно-полицијском делатношћу.

Криминална делатност: Експанзија организованог криминала на Косову и Метохији јавља се као резултат терористичких активности албанских екстремиста. Веома заступљени облици организованог криминала деловања Албанаца су рекетирање, уцене, насилништво, трговина наркотицима и људима, као и насиље на националној основи.

Шема 2: Kosovo Crime Rates, 2000–2002.

RAND MG 374-3.4

Извор: Jones *et al.* 2005

Инострана подршка и политичко лобирање: Албански екстремисти у реализовању зацртаних циљева имали су и имају велику подршку, нарочито великих сила (Ораџић 2003). Политички званичници као и медији на Западу су већ у другој половини 1998. године о албанским екстремистима говорили као о „борцима за слободу” и побуњеницима, док су српске снаге оптуживане за прекомерно коришћење силе и етничко чишћење.

Утицај исламског фундаментализма: Овакав утицај је потврђен кроз учешће муџахедина са Косова и Метохије у оружаним сукобима. Још једна од чињеница присутна као облик подршке терористима је и позив женама за безусловну подршку и интензивно ангажовање у терористичким акцијама. „Не желимо да идеш на бојно поље, како бисмо те поштедели сваког понижења и побуне, само желимо да следиш пример жена из давнина постичући на цихад, припремајући мушкарце за борбу, показујући стрпљивост на том путу и жељу за учешћем у борби на сваки начин, а ради доношења победе исламу” (Guidere 2012, 126). Исламски фундаменталисти су преко хуманитарних организација и даље значајно присутни на простору Косова и Метохије.

Српско-албански односи и политичко-безбедносне рефлексије албанског тероризма

Историјски извори први пут Албанце помињу у XI веку, а све до XIII века они не представљају одређену историјску чињеницу. Помињу се као сточарско-номадско становништво на планинама, веома малобројно и без јасног етничког идентитета. У средњовековној српској држави Арбанаси су били потпуно интегрисани у државном и друштвеном смислу. Српски цар Душан (1331–1355) носио је титулу „Цар Срба, Грка, Бугара и Арбанаса”, а простор Косова и Метохије био је насељен хомогеним српским становништвом, а само око 2% од укупног броја становништва, чинили су Албанци углавном римокатоличке вероисповести.

Турска инвазија у XIV веку изазвала је трајне поремећаје на Балкану, покренула је велике етничке масе, и довела је до трагичних последица. Турска владавина почивала је на закону дискриминације и апсолутне владавине ислама, са појединачним или масовним насиљем, све до уништења појединца или читавих области.

Стални отпор и борба српског народа за национално ослобођење, представља и корене дубоких демографских промена које су се на Косову и Метохији десиле. После пораза Аустрије у аустријско-турским ратовима (1687–1690. и 1717–1737) долази до две највеће сеобе Срба, и у периоду од 1878. до 1912. године после Берлинског конгреса (1878) када је дошло до дефинитивног и трајног нарушавања етничке равнотеже због исељавања најмање 150.000 Срба са простора Косова и Метохије.

Формирање Призренске лиге, под покровитељством турске владе (порте), представља кључни момент у конструисању албанске националне идеологије. Тада је први пут формулисан концепт тзв. Велике Албаније⁴ (Шема 3), коју је требало да чине четири пашалука: скадарски, косовски, битољски и јањински (Simović i Karanović 2004).

Непријатељство Албанаца према српском народу наставило се и у Првом и Другом светском рату (Stojanović i Blagojević, 2017, 119–141).⁵ После Другог светског рата, протераним Србима, тадашње власти комунистичке Југославије забраниле су повратак на своја огњишта. И поред таквог непријатељског деловања, Косово и Метохија је у нову Југославију 1945. године ушла као аутономна област са могућношћу свестраног националног, економског и културног развоја Албанаца у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији.

---

⁴ На Берлинском конгресу, немачки канцелар Ото фон Бизмарк је захтеве Албанаца прокоментаришао реченицом: „Нема албанске нације, Албанија је само географски појам” (Bataković 2007, 211).

⁵ Према подацима америчких специјалних служби (*Office of Strategic Service*) Албанци су од априла 1941. године до августа 1942. године убили око 10.000 Срба.

Шема 3: Тзв. Велика Албанија према границама етничке Албаније
(1) карта Фекми Костурија из 1938. године; карта са албанских
демонстрација у Бриселу

Извор: Simović i Karanović 2004.

Српски народ, сплетом најразличитијих историјских и политичких околности, у једном делу своје државе, доведен је у ситуацију да буде мањина без мањинских права, а његова етичка заступљеност на Косову и Метохији буде значајно смањена, са перспективом нестајања.

Распад Социјалистичке Федеративне Републике Југославије почетком деведесетих година 20. века, од стране Албанаца виђена је као могућност за остваривање тзв. великоалбанских тежњи. Терористичким дејствима (22–31. јануара 1990. године) провоцирали су реакцију Републике Србије. У том периоду од 1.347 учесника побуне – 18 је погинуло, 54 су рањена, а ухапшено је 887 лица, док је 41 полицајац МУП-а Србије рањен (Мижалковски 2002, 263).

Делегати тадашње скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова и Метохије тајно су се састали 2. јула 1990.

године и усвојили су тзв. Декларацију о независности Косова, а затим 7. септембра у Качанику Устав Републике Косово. Скупштина Републике Србије је 5. јула 1990. године донела одлуку о суспензији Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова и Метохије, али је несмотрено испустила прилику да у складу са законом предузме и све друге мере према починиоцима нелегалних и непријатељских делатности, што су Албанци искористили за организацију и успостављање паралелне власти на Косову и Метохији, која је функционисала до агресије НАТО на Србију, а чији је примарни циљ био остварење концепта независног Косова и стварање тзв. Велике Албаније (Milkovski i Miljković, 2022). Дугогодишње припреме, лобирање код моћних земаља, помоћ Републике Албаније, представа о тзв. угрожености Албанаца на Косову и Метохији од српског хегемонизма и терора, али и неадекватна политика власти Републике Србије, довели су до благонаклоности према Албанцима и НАТО бомбардовања Србије, а тај акт је правдан као заштита људских права Албанаца на Косову и Метохији (Simović i Karanović 2004). По окончању бомбардовања око 280.000 Срба и другог неалбанског становништва морало је да напусти Косово и Метохију. Косово и Метохија, резолуцијом 1244 СБ ОУН (UNSC, S/RES/1244)⁶, постало је протекторат УН. А 24. фебруара 2008. године Албанци једнострано проглашавају независност Косова и Метохије. Једностраном проглашењу независности Косова и Метохије најоштрије су се успротивиле власти Републике Србије, представљајући тај чин незаконитим.

Имајући у виду да Албанци на Косову и Метохији имају само један циљ, а то је независно Косово и Метохија, неће се либити да употребе силу против свега што им се нађе на путу како би тај циљ у потпуности остварили. Преостало српско становништво, гетоизовано у малим енклавама, стално је изложено малтретирању албанских терориста. Српским енклавама стално се искључује дотур струје и воде док се снабдевања намирницама хране и лековима одвија веома отежано. Све ове радње албански терористи врше плански, у циљу расељења преосталих Срба са простора Косова и Метохије. Срби

⁶ Резолуција Савета безбедности Организације уједињених нација 1244, усвојена је 10. јуна 1999, након опозива резолуција 1160, 1199, 1203 и 1239, којом је одобрено међународно војно и цивилно присуство у Савезној Републици Југославији и успостављање Мисије привремене управе Уједињених нација на Косову.

који више не успевају да трпе малтретирање Албанаца, продају и наставиће са продајом своје имовине Албанцима у бесцење спасавајући живу главу.

ЗАКЉУЧАК

Политичко-безбедносне рефлексије албанског тероризма детерминишу конкретне ситуације на терену, како на простору Косова и Метохије, тако и на простору целокупне територије Републике Србије. Политички циљеви Албанаца, који у бити подстичу албански тероризам, занемарују основна људска права српског народа на простору Косова и Метохије, одржавајући константне тензије, претње и притиске на српски народ. Основни предуслов ефикасности сузбијања албанског тероризма је, пре свега, јединство борбе у превенцији тероризма од стране свих држава. Најбитнији моменат у борби против тероризма представља комуницирање између људи, влада, војски и других организација, као и размена информација.

Познато је да је албански тероризам инициран апетитима остваривања (политичког циља) идеје о стварању тзв. Велике Албаније и да је у овом моменту најбитније да се албански тероризам мора схватити као највиши облик угрожавања безбедности Републике Србије као целине.

Изузетно је значајно да се у борби против албанског тероризма испоштује принцип јединства, посебности и општости. То значи, да треба, полазећи од општих заједничких принципа, омогућити нашој држави да се избори са албанским тероризмом на свом простору, водећи рачуна да се ничим не угрозе све врсте слободе и права човека.

Како би се активно и успешно радило на превенцији и сузбијању тероризма, неопходно је најпре поставити јединствену дефиницију самог терористичког чина, односно тероризма. Међународно-правни оквир мора бити исти за све и поштован и примењиван према свима једнако, без пристрасности и двоструких стандарда. Све док је терористички акт за једне борба за слободу и национална права а за друге терористички акт, није реално очекивати потпуно решење у сузбијању и превенцији тероризма.

Следећи значајан корак у спречавању деловања терористичких организација на Косову и Метохији је онемогућавање финансирања

оваквих организација. Организовани криминал и деловање мафије на овом простору, у великој мери подржавају рад терористичких организација, обезбеђују средства за њихову реализацију. И власти у Приштини и међународна заједница не предузимају никакве кораке ка сузбијању оваквих појава, што доводи до нових напада и нових и константних застрашивања српског и другог неалбанског становништва на Косову и Метохији.

Трећи корак је одустајање сваке државе појединачно, као и међународне заједнице у целини, од терористичких снага и облика терористичке борбе у остваривању својих политичких циљева.

Четврти корак је демократизација у решавању свих политичких и других спорова међу етничким заједницама. Ово подразумева мултиетничко, мултинационално и свако друго друштво које не подразумева границе међу људима, притиске и наметање решења са стране. Остваривање овог корака је веома тешко јер наведено правило не важи за тероризам који се базира на верском фанатизму, а албански екстремисти упориште своје борбе виде и у исламу.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Barišić, Igor. 2024. „Asimetrično ugrožavanje Republike Srbije – teorijski okvir za analizu problema na Kosovu i Metohiji.” *Politika nacionalne bezbednosti* 26 (1): 83–103. DOI: 10.5937/pnb26-50171.
- Bataković, Dusan. 2007. *Kosovo i Metohija, istorija i ideologija*. Beograd: Čigoja štampa.
- Dimitrijević, Vojin, 1982. *Terorizam*. Beograd: Radnička štampa.
- Dimitrijević, Vojin. 1985. *Strahovlada*. Beograd: Rad.
- Djurić-Atanasievski, Ksenija, i Mile Draganović. 2012. *Mediji i terorizam*. Novi Sad: Cekom books.
- Đorić, Marija. 2011. „Globalizacija i politički ekstremizam.” *Godišnjak Fakulteta političkih nauka* 5 (5): 415–433.
- Gaćinović, Radoslav. 1994. *Nasilje u Jugoslaviji*. Beograd: Mladost.
- Gaćinović, Radoslav. 2008. „Definisanje nasilja.” *Srpska politička misao* 22 (4): DOI: 10.22182/spm.2242008. 7.
- Goodwin, Jeff. 2006. *A theory of categorical terrorism*. Social Forces: Oxford University Press.
- Guidere Mathieu. 2012. *Novi teroristi*. Zagreb: Alfa.
- Jakovljević, Dušan. 1997. *Terorizam sa gledišta krivičnog prava*. Beograd: Službeni list SRJ.

- Jones, Seth G., Jeremy M. Wilson, Andrew Rathmell, and Jack K. Riley. [Jones *et al.*] 2005. *Establishing Law and Order After Conflict*. UN: RAND Corporation, https://www.researchgate.net/publication/341302869_Establishing_Law_and_Order_After_Conflict.
- Mijalkovski, Milan. 2003. *Terorizam i protivteroristička borba 2*. Beograd: Vojna akademija.
- Mijalkovski, Milan. 2004. *Terorizam*. Beograd: FCO.
- Milkovski, Vangel, i Milan Miljković. 2022. „Interakcija strategije prisile i odvracanja – pouke iz agresije na Saveznu Republiku Jugoslaviju 1999. godine.” *Politika nacionalne bezbednosti* 22 (1): 41–66. DOI: 10.22182/pnb.2212022.2.
- Opačić, Milan. 2003. „Angažovanje država u međunarodnim mirovnim operacijama.” *Vojno delo* 55 (4): 9–43.
- Pašanski, Milan. 1987. *Savremene kamikaze – Transnacionalni terorizam i diplomatija*. Beograd: NIRO-K. Novine.
- Savić, Andrea. 2004. „Od tradicionalnog ka posmodernom terorizmu.“ *Bezbednost* 46 (5): 653–671.
- Schmid, Jonagman, 1988. *Political terrorism*. Amsterdam: Nort Holland Publishing.
- Simeunović, Dragan. 1989. *Političko nasilje*. Radnička štampa: Beograd.
- Simeunović, Dragan. 2009. „Određenje ekstremizma iz ugla teorije politike.“ *Srpska politička misao* 24 (2): 11–30. DOI: 1022182/spm.2422009.1
- Simović, Miodrag, i Nikola Karanović. 2004. *Protiv-teroristička operacija na jugu Srbije*. Beograd: VIZ „Vojna štamparija”.
- Stojadinović, Miša. 2015. „Političko nasilje i globalizacija – izazovi razvoja demokratije.” *Bezbednost* 57 (2): 92–104.
- Stojanović, Stanislav, i Veljko Blagojević. 2017. „Strateški izazovi Kosova i Metohije.” *Politika nacionalne bezbednosti* 2 (2017): 119–141. DOI: 10.22182/pnb.22017.7
- Stojiljković, Zoran. 2010. *Savremena država: struktura i socijalne funkcije*. Beograd: Fakultet političkih nauka; Konrad Adenauer Stiftung.
- Thackarah, J. R. 2004. *Dictionary of Terrorism*. London: Routledge.
- Tomaševski, Katarina. 1983. *Izazov terorizma – problemi suzbijanja terorizma u međunarodnoj zajednici*. Beograd: Mladost.
- United Nations Security Council [UNSC], S/RES/1244 (1999), Resolution 1244 (1999) Adopted by the Security Council at its 4011th meeting, on 10 June 1999. <https://unmik.unmissions.org/st/resolucija-ujedinjenih-nacija-1244>.

United Nations Security Council [UNSC], S/RES/1368 (2001), Resolution 1368 (2001) Adopted by the Security Council at its 4370th meeting, on 12 September 2001.

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju [OEBS] 2014. *Sprečavanje terorizma i borba protiv nasilnog ekstremizma i radikalizacije koja vodi ka terorizmu: Pristup putem rada policije u zajednici*. Beč: Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju. <https://www.osce.org/files/f/documents/3/1/117669.pdf>.

Zoran Petrović*

*Faculty for International Politics and Security,
University UNION – Nikola Tesla*

Violeta Rašković Talović**

*Faculty for International Politics and Security,
University UNION – Nikola Tesla*

POLITICAL AND SECURITY REFLECTIONS OF ALBANIAN TERRORISM ON THE REPUBLIC OF SERBIA

Resume

The complex problem in the long history of Serbian-Albanian relations proves the complexity of Balkan history. Historically, the two neighboring nations in the Balkans, Serbian and Albanian, did not overcome their differences and conflicts and entered the 21st century together. Under the prism of understanding the political and security situation of Kosovo and Metohija, the importance of objectively looking at the development of Serbian-Albanian relations through history and determining the reasons, demands, and actions of Albanians from Kosovo and Metohija is highlighted. The author tries to descriptively show and comparatively analyze the prevalence of Albanian terrorism and the consequences of its actions in the area of Kosovo and Metohija, all in the context of the threat to the security of the Republic of Serbia and the lives of people in the area of Kosovo and Metohija. Analysis and synthesis, classic method of examination, comparative method, technique of directed interview, and scientific discussion are some of the methods used in the work. The author's goal is to point out the fact that Albanian terrorism was initiated by the desire to achieve a political goal, the idea of creating the so-called Greater Albania. As such, Albanian terrorism, at this moment,

---

* E-mail address: zoranpetrovic197950@gmail.com; ORCID: 0009-0000-3304-8308.

** E-mail address: violeta-talovich@mail.ru; ORCID: 0009-0009-7518-8603.

must be understood as the highest form of endangering the security of the Republic of Serbia as a whole.

Keywords: politics, political violence, security, terrorism, Albanian extremism, Serbian-Albanian relations

---

* Овај рад је примљен 31. октобра 2024. године, а прихваћен на састанку Редакције 12. децембра 2024. године.